

Âh Şehir Rüya Şehir

– M.Nihat Malkoç · 10 Temmuz 2019

M. NİHAT MALKOÇ

Bu akşam bir garip elem var içimde. Yine Bursa girdi buğday sarısı rüyalarım. Ay ışığında yıkadım hatıralarımı bu gece. Eylül akşamları kıvamında efkârım. Hiç susmuyor içimdeki neva-kâr beste. Buhurizade Mustafa Itri'nin nağmeleri suluyor gönlümde açan hasret güllerini. Şehrin nikabını açan bir el arıyorum. Güfteler bestelerin kolunda arz-ı endam ediyor. Hafız-ı Şirazi'nin zamanı aşan sözleri yüreğimin tenhalarında yankılanıyor:

“Meclis-i bezm-i ıyş râ gâliye-i murâd nist
Ey dem-i subh-i hoş nefes nafe-i zülf-i yâr kû”

Geceler uzuyor Bursa'yla bütünleşen rüyalarım. Hareleniyor mazinin gölgesi son deminde hatıraların. Karanlığın kalbinde yatıyor aydınlığın sureti. İçimdeki yangını söndüremiyor Bursa'nın sebilleri. Bir çınar zaman perdesini kaldırıp bakıyor yaşanan zamana. Uludağ'ın etekleri tutuşuyor hasretimden. Başımdaya dün dair gizli bir sevda... Bağda gülüm soluyor; ocaklarda kül oluyor nihayet... Gözlerim ufukta şafağı bekler durur. Sözler ağıt sıcaklığında, yürekler darmadağın... Gel de toparla paramparça olmuş duygularımı.

Gemlik'te denizin mavisini dağların yeşiline karıştırıyor. Bir zeytin dalı uzatıyor asık suratlı barutla beslenen çağa. Eli havada kalıyor bir süreliğine. Yakamozlar mavi sulara bir şeyler fısıldıyor sanki. Heybeme doluşan bir demet hülya, yalnızlığıma karıştırıyor. Bir dilencinin umudu parlıyor sönük ferlerimde. Bu şehir paramparça eder uykularımı. Arada bir şeytan yoklar nefsimi. Özleyen bir bakışta dile gelir anılar. Çayın deminde bulurum hüznün yeşilini. Bütün sayfalarını okumak isterim Bursa kitabının. Siyah-beyaz resimlerin cümlesine dalmak isterim hasret kıvamında. Eski zaman şarkılarında sen söyleniyorsun Bursa, seslerin en yumuşak tonunda. Rüzgâr bana koşuyor alıp da kokunu kollarına. Sürgüne adanmış bir çocuğun gözyaşlarının tuzunda buluyorum seni. Saydam bir bulut gibi belirirsin göklerimde. Yüzümde damlalar, kulaklarımda eski bir besteyi andıran yağmur sesleri...

Bursa, geçmişin hayaliyle uyuyor zamanın koynunda... Kubbelerin sessizliği hatıralara yaslıyor başını. Bir martı simit bekliyor Muradiye'nin avlusunda. Zümrüdüankalar dadanıyor sana dair masallarım. Gecenin ayazında içimi senin sevginle ısıtıyorum. Gökte dolunay serenatlar diziyor güzelliğine. Karanlığın pençesinde dağılıyor uykularım. Yalnızlığın uzun bestesi kulaklarıma değişiyor gramofonda. Büyüdükçe büyüyorsun yalnızlığında. Göçmen kuşların kanatlarına yazıyorum adını; götürsünler adını ve kokunu uzak diyarlara. İsmi ezberlesin hasedinden çatlayan şehirler; seni ansınlar her gece...

Mudanya göz kamaştırıyor sahilde. Dalgalar öpüşüyor kıyılarla. Vapurlar ufka umut taşıyorlar gecenin sabaha dönüştüğü vakitlerde. Her gurup vakti suları ateşe veriyor gizli bir el... Yüreğimde birikiyor dolunaydan damlayan parıltılar. Gamı kasveti sürüyorum namluya. Çözülüyor yürekçiğin düğümleri. Kan kırmızı şafaklarda büyüyor arzularım damar damar...

Emir Sultan, Yeşil Türbe... Ölümün rengi gülkurusudur bu türbelerin gölgesinde. Korkular manevî ıtır kabilinden kokulara karışır mezar taşlarının âlemlerin ötesine bakan aynalarında. Kırılır faniliğin boynundaki tasmalar. Dağılır göklere gönüllerden dudaklara yansıyan tebessümler. Buz tutan alnıma uzanır sımsıcak bir el... Okşadıkça başımı unutturur bana yetimliğimi, öksüzlüğümü... Lodosların dağıttıklarını kible rüzgârları toplar yeniden.

Şairlerin yüreğine düşen ilham olursun Bursa. Defterler dolusu şiir yazılır senin için. Sırça köşkler kurulur kelimelerden. Denizler mürekkep olsa yetmez güzelliğini tasvire. Bursa, kimliğimde yazılan altın yaldızlı bir ad olur. Duygularımı, düşüncelerimi, serzenişlerimi ifşa eder zamana boy gösteren güzelliğin. Geleceğimi kuran bilge bir mimardır Bursa... Güldüğümde de, ağladığımda da onunlayım hep... Odur beni ilk teselli eden sırdaş. Sırtımı sıvazlayan odur elbette. Caddeler, sokaklar taşır geçmişin taş kesilen ağır yükünü. Bursa'nın yemyeşil gözleri kalır bende; bir yağlıboya resim olur tuvalimde. Bir bengisu olur düşer yangınlarıma. Erenlerin ruh ikliminde tamamlanır ruhumun eksik yanları...

Tahtlara ve taçlara şahitlik eden göklerin altında her güne yeni umutlarla başlar Bursa... Bilir ki her gün taze bir başlangıca gebedir. Bilir ki umutlar insanın en darda kaldığı anlarda yetişir imdadına. Hızır'ı çağırır içinden çıkamadığımız zorluklar... Bursa, geçmişin sırlarına bürünür aşkın koyu maviliğinde. Medeniyetin beşiği olur şehrin zamana uzanan kalbi. Gece, kötülükleri örter o yumuşacık ipek tülüyle; kuru bir yalaz değer soğuyan kalbine.

Başka şehirlere benzemez Bursa... Tanpınar'ın dediği gibi Bursa muayyen bir devrin malıdır. Kesin çizgilerle çizilmiştir maziyle bugün arasındaki sınırları. Sonsuzluğun sırrı ifşa olmuştur bakır renkli ufuklarında. İslam'ın 'eren'i, Türk'ün 'alp' motifyle sarmaş dolaş olmuştur. Cetlerin ruhu dört bir yanına sinmiştir şehrin. Keçeci Fuat Paşa 'Osmanlı tarihinin dibacesi demiştir bu şehre haklı olarak. Tarih burda efsaneler kadar süslü ve görkemlidir. Bursa bu yönüyle yaşanan zamana sığmaz, taşar geleceğe. Konuşur cümle eşya lisan-ı haliyle. Muradiye, Yeşil, Gümüş, Nilüfer, Geyikli Baba, Emir Sultan, Konuralp dile gelir mahallelerin izbe sokaklarında. Hepsi de Bursa'nın sesi, rengi ve ahengi olurlar zaman tüneline geçerek... Gümüşlü'de Osman Bey bir Bizans manastırından uhrevî bir âleme bakar göz ucuyla. Sırlar ifşa olur zamanın sihirli aynasında. Dünün hatırası kıskandırır bugünkü köhne zamanı. Geleceğin rüyasını görür servilerin altında sonsuzluk uykusuna yatan yiğitler...

Bursa su kentidir her şeyden evvel... Evliya Çelebi de teyit eder bu hakikatî. Su gibi berrak ve azizdir şehrin bugüne bakan yüzü. Suların sesinde aydınlanır şafaklar. Suyun rüyasını görür bahçelerde açan nergisler. Sudan ibarettir geleceğe uzanan düşler... Sebillerden akan sular bizi su gibi akıp giden

hayatları tefekküre götürür. Gönül bahçesinde açar şükür çiçekleri. Ruhumuzu besler şadırvanlardan akan su sesleri. Bursa'da her damla su adeta berceste bir mısraya dönüşür. Türküler bu şiirlerin serinliğinde yankılanır, öylece kuşatır sonsuzluğu. Şiir gibi özün özüdür Bursa'da göze takılan her şey... Bursa yekpare bir anıttır.

Bursa içimize tılsımlı bir ayna tutar günün beş vaktinde. Ruhumuzun düğümlerini çözer mermer mezar taşları. Şeyh Edebalı Bursa'ya bir iri gölge olarak düşer şafakta. Payitahtın dünürü olma şerefiyle şereflenir bu alperen... Göğüs kafesine sığmayan yüreği bütün kâinatı bir noktaya dönüştürür. Kutlu rüyaları şekil verir Osmanlı'nın saltanatına. Bir kutlu izdivaç onu devletli kılar. Evliyasıyla, ulemasıyla, vezir vüzerasıyla kalpler Bursa için atar. Batıda olsa da, Bursa doğunun gizemiyle uyanır her sabah... Ölümün yanı başında yaşar diriler. Her türbeden bir el uzanır âlemlerin ötesine. Bursa her iki âlemi aynı zamana sığdırır, yaşar ve yaşatır öylece. Bursa için söylenen her söz zihninin duvarlarına nakış nakış işlenir.

Bursa ezan vakitlerinde secde eder Rabbine. Yeşil Cami ölümü çağırıştırır yerli yabancı bütün ziyaretçilerine. Hayatla ölümün aslında iki dost olduğunu, ölümün insanlığı sonsuzluğa taşıdığını, bir at gibi kapımızda kişnemesine rağmen hiç de öyle huysuz olmadığını fark ederiz. Tam bu sırada Yunus'un "Ölümden ne korkarsın/Korkma ebedî varsın" dizesi ruhlara su serper. Yeter ki uzun yolculuğa çıkmadan azığımızı hazırlayalım. Ebediyetin nuranî yüzü belirir sandukaların yemyeşil örtüsünde. Geyikli Babalar, Üftadeler, Somuncu Babalar, Konuralpler ölümü munisleştirirler bu iklimde. Horasan erenlerinin gönlünde açar ebediyet çiçekleri. Taçlar ve tahtlar ellerinin tersiyle itilir. Gözlerin türbelerde gezdiği sırada Üstad Necip Fazıl'ın ölüme dair şu dizeleri çarpar kulak çeperlerine:

"Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber...

Hiç güzel olmasaydı, ölür müydü Peygamber?..."

Bursa'da her mevsim, baharın rüyasını görür derin uykularında. Güzeller ellerinde testilerle salına salına suya gider. Elleri kınalı, gözleri sürmelidir Bursa güzellerinin. Gönlümü zincirleyen birer sevgi avcısıdırılar. Erguvanların kokusunu özler bahçeler. Donanmalar geçer gönül sularından. Mazi soluklanır kılıçların gölgesinde. Gerçeklerin aynasında dili tutulur yalanların. Bir somun ekmek doyurur gözümüzü gönlümüzü. Tanyeri ağaranda uyanırız derin düşlerden. Kalmaz ruhumuzda bir eser o eski gülüşlerden. Bursa'yı her düşündüğümüzde hasretten kor ateşler düşer yüreklere. Yalancı baharlarda açmaz çiçekler. Erguvanlar harabelerde de boy verir inadına. Hafızalar yosun tutar geçmiş zamanların dalgalı sularında.

Siz Bursa'yı bir de tabiat derin uykusundan uyanınca görün. Yeşil elbisesini kuşanan kent, Da Vinci'yi bile hasedinden çatlatır. İlahî kudretin elinden çıkmış bu harikulade resim... Bu tabloda erguvanlar apayrı bir yer teşkil eder. "Gülden sonra bayramı yapılacak bir çiçek varsa o da erguvandır." der Tanpınar. Çok da haklıdır bence. Zira bu şehirde altı asır evvel erguvan bayramı kutlanırdı. Emir Sultan'ın talebeleri bu bayramda Bursa'ya renk katarlardı. O zamanlar Bursa denince erguvan, erguvan denince de Bursa

gelirdi akıllara. Erguvanlar ne de yakışır Bursa'ya. Bu renkler, şehri bir tabloya döndürür adeta. Yunanlıların muhayyilesinde Diyonizos'a atfedilen bu güzellikler bizde Allah'ın kudretine ayna tutar. O renk cümbüşü şehre ayrı bir güzellik katar; bahar şarkıları söyler kulağına. Serenatların dekoru olur erguvanlar. Hayatın diriliği, tabiatın canlılığı erguvanların gölgesinde daha bir belirgindir. Bu gözde manzara Emir Sultan'da da ruhumuzun açlığını giderir, uhrevî bir sofraya sunar bize. Bu sofrada doyururuz aç ruhlarımızı, bakışımız nurlanır bu kulluk abidesinde...

Emir Sultan deyince aklıma düşer bir yangın... Emir Sultan'sız bir Bursa nerden baksanız eksik olurdu. Bursa sevdalısı Tanpınar'ın dediği gibi bu mübarek sima, on beşinci asır Türkiye'sinin halk muhayyilesine en fazla mal olmuş çehresidir. Şehir buradan soluklanır dersek acaba eksik mi kalır sözlerimiz. Şehrin maneve damarıdır bu türbe. Mekke'nin havasını bu türbede teneffüs edersiniz. Bir el çekip çıkarır sizi dünya bataklığından. Cömert bir kandil karanlıkları kovar bulanıklaşan idrakinizden. Bir damar gibi dolaşır bedeninizi zamana direnen hissiyat... Bu damardan yüreğinize pompalanan menkıbeler imanınızı tazeler. Müritleri de Emir Sultan'ın ikliminde kerametler gösterirler. Sadece insanlar değil, cümle nebatat ve hayvanat da burada hayret bakışlarıyla suskunluğa bürünür.

Bursa tarihe açılan bir koridordur, bir açık hava müzesidir. Kökleri zamanı kavramış, toprağı sımsıkı kucaklamış ulu bir çınardır. Ceddin taşa nasıl hükmettiklerini, onu nasıl yirmi dört saat boyunca atan bir nabız haline getirdiklerini bu topraklarda görürsünüz rahatlıkla. Bunu Tanpınar "Cedlerimiz inşâ etmiyorlar, ibadet ediyorlardı. Maddeye geçmesini ısrarla istedikleri bir ruh ve imanları vardı. Taş ellerinde canlanıyor, bir ruh parçası kesiliyordu. Duvar, kubbe, kemer, mihrap, çini, hepsi Yeşil'de dua eder, Muradiye'de düşünür ve Yıldırım'da harekete hazır, göklerin derinliğine susamış bir kartal hamlesiyle ovanın üstünde bekler, hepsinde tek bir ruh terennüm eder." şeklinde sözlere döker. Aslında Bursa sevdalısı şair, azını söylemiş, zira bu sözlere delildir kentin her köşesi. Bu duyguları Bursa'nın tarihe bakan yüzünde, türbelerinde, camilerinde, saraylarında, bedestenlerinde, sebillerinde, medreselerinde rahatça görebilirsiniz. Lahutî bir hava okşar alnınıza döktüğünüz sırma saçlarınızı. Ceddin ikliminde şefkatin tazeliğini, hoşgörünün azametini görmek sıradan şeyler.

Bursa hatıraların mahşeridir bir anlamda. Arzla arş arasında yaşananlara tanık olmuş bu şehir. Bu kentin ruhunu anılar diriltir ancak. Aslında eşyanın suretinde ifadesini bulur bu kadim hatıralar. Onları okuyabilmek için köklü değerlerle dost olmak, varlığın içyüzünü anlamak, hayatı içselleştirmek yeterlidir. Kovaladığınız her iz, sizi tarihin mahşerine götürecektir. Eşyanın dile geldiğine, zamanın bir gölgeden ibaret olduğuna, hakikatlerin her köşe başında sizi beklediğine şahit olacaksınız. İşte o zaman muhayyilenizi çöplüğe döndüren ayrıntıların, gerçekleri perdelediğini üzümlere göreceksiniz. Bursa sizi doğumla ölüm arasında tılsımlı bir aynada yansıyan eşyanın hakikatine götürecektir. Bunu görünce sizi mahveden 'ben'den uzaklaşıp içinize ayna tutacaksınız. O sihirli aynada göreceksiniz yarınlarnızı.

Bursa bir kimliktir aslında. Bu kimlik sizi zamanın ötesine taşır, ruhunuzdaki kirleri temizler. Suların şırıltısında bet seslerden azade olursunuz. Hasretleriniz, ıstıraplarınız, sevinçleriniz, ümitleriniz,

geçmişiniz ve geleceğiniz birbirinin elinden tutarak sizi selamet sahiline ulaştırır. Rüyalardan arda kalan hüznü dağıtır Bursa'da şimdiki zaman. Bursa'da tarih hep ayaktadır. Ölülerin bir yüzü dünyaya bakar, dirilerin de bir gözü uhrevî âleme dönüktür. Bursa şiirlerde, romanlarda, hikâyelerde, menkıbelerde soluklanmaktadır miş'li geçmiş zamanlarda. Bu şehir beslemektedir gizli arzularımızı. Bursa huzura uzanmaktadır günün her saatinde; camileriyle, türbeleriyle, ölüleriyle, dirileriyle... Tarih bunları kaydetmektedir hep..